

Romanian asuinalueita
Romanian Transsilvaniassa.

Kuva: Risto Majanen

Rahoituskriisi ajaa Euroopan köyhät ahtaalle

Köyhyyden vastainen työ on rahoituskriisin seurausten vuoksi entistä ajankohtaisempaa Euroopassa, todettiin köyhyyttä kokeneiden konferenssissa Brysselissä toukokuussa.

Köyhyyttä kokeneiden vuosittaisen EU-tapaamisen avajaispuheissa nostettiin esille meneillään oleva rahoituskriisi, joka on ylivelkaannuttanut, aiheuttanut työttömyyttä, ajanut konkurssiin ja aiheuttanut köyhyyden kasaantumista samoille ihmisille.

Työryhmissä puhuttiin erityisesti puutteellisesta asumisesta, pätkätöistä, energiaköyhyydestä, terveysongelmista, työttömyydestä, pakolaisten vaikeuksista varsinkin Välimeren maissa, maahanmuuttajien ongelmista ja siitä, että köyhimmillä ei ole varaa edes terveelliseen ruokaan.

Käytännön köyhyys erilaista eri maissa

Euroopan maiden sosiaalipolitiikan järjestelmät ja ihmisten elämisen mahdollisuudet poikkeavat kovasti toisistaan. Köyhät maat ja niiden köyhät ihmiset kärsivät maailmanlaajuisesta talouskriisistä pahiten ja tarvitsevat yhä enemmän apua. Itä-Euroopan entisiä sosialistimaita voi verrat kehitysmaihin.

Joissakin Etelä-Euroopan maissa peruspalvelut, kuten liikenne, sujuvat vain suurissa kaupungeissa. Syrjäseudulla ei pääse lääkäriin tai tarjottuun työhön

hankkimatta autoa, johon ei ole varaa. Ongelmia ovat myös hallinnon kankeus, toimimattomuus ja jopa viranomaisten haluttomuus tehdä asioille jotain.

Tapaamisessa nousi esiin myös EU:n jäsenvaltioissa elävien miljoonien romanien asema. He ovat sitkeän syrjinnän ja ennakkoluulojen kohteena ja kokevat elävänsä sosiaalisen yhteisön ulkopuolella. Heitä ei haluta vuokralaisiksi eikä työmarkkinoille. Euroopan eteläisissä osissa osa heistä majoittuu edelleen telttoihin.

Afrikasta EU-alueelle pyrkivät joutuvat syrjityiksi ja laittomille työmarkkinoille ilman yhteiskunnan turvaa. Uudessa vierassa maassa ja kielitaidottomana maahanmuuttajien on vaikea edes tietää saati tiukata oikeuksiaan. Ilman kansalaisjärjestöjen apua he jäisivät tulemaan toimeen omillaan.

Konferenssissa puhuttiin myös myönteisestä kehityksestä. Esimerkiksi sosiaalinen asuntotuotanto on kasvanut Belgiassa ja Suomessa, ja Tanskassa perheille suunnattuja palveluja on parannettu.

Suomalaiset toivovat sosiaalista tulkkausta

Kun jäsenmaat esittivät parannusehdotuksia kotimaidensa asioihin, Suomen delegaatio otti esiin sosiaaliturvajärjestelmän yksinkertaistamisen ja toimeentuloturvan tason korottamisen kaikkien köyhimmille. Monet vaikeissa elämäntilanteissa olevat kokevat heille kuuluvien etuuksien hakemisen liian vaikeaksi. Tuloihin tulee katkoksia ja asiakas joutuu kiertämään luukulta toiselle ja kopioimaan liitteitä kuhunkin paikkaan erikseen.

Tapaamisen päätteeksi jäsenmaiden valtuuskunnat esittivät toiveensa Euroopan köyhyyden ja syrjäytymisen vastaiselle vuodelle 2010. Suomalaiset toivoivat, että erilaisten palvelujen käyttäjiä kohdellaan kunnioittavasti heidän sosiaalisesta statuksestaan riippumatta. Vaikeissa tilanteissa avuksi tarvittaisiin sosiaalista tulkkausta. Hankalassa elämäntilanteessa

Energian hinnan nousulla on myös sosiaalinen ulottuvuus, sillä köyhät joutuvat hatarissa asunnoissaan kuluttamaan paljon kallista energiaa.

olevat kokevat jäävänsä aina häviölle eivätkä he osaa käyttää hyviäkään saatavilla olevia palveluja kuten potilas- ja sosiaaliamiehiä.

Suomi esitti myös vapaaehtoisperiaatteella toimivaa ruohonjuuritason asiantuntijoiden vaihto-ohjelmaa, jonka tavoitteena olisi tutustuttaa eri maiden vapaaehtoisia köyhyyden parissa toimiviin järjestöihin ja niiden hyviin käytäntöihin.

Energiaköyhyyttä Etelä-Euroopassa

Etelä-Euroopan maat nostivat esiin ns. energiaköyhyyden, josta kärsii jopa kolmannes kotitalouksista. Energian hinnan nousulla on nimittäin myös sosiaalinen ulottuvuus, sillä köyhät asuvat hatarissa asunnoissa, jotka kuluttavat runsaasti kallista energiaa. Yhä useammat eivät pysty maksamaan laskujaan, mistä seuraa ns. "heat or eat" -dilemma. Talvella voi joutua ratkaisemaan, onko varaa ruokaan vai lämpöön, vaikka kumpikin on välttämätön perustarve.

Asiasta keskusteltiin keväällä myös Euroopan parlamentissa, jonka hyväksymän energiapaketin tavoitteena on parantaa mm. sähkön ja kaasun sisämarkkinoiden toimivuutta. Ja mikä erityisen tärkeää, energiapakettiin lisättiin ns. energiaköyhyyksysymys eli energiansaannin turvaaminen myös heikossa taloudellisessa asemassa oleville.

Köyhyysoongelmaan on EU-tasolla luovuttu tarttua teemavuonna 2010. Tärkeää on, että avoin osallisuus jatkuu, mutta muitakin lähestymistapoja tarvitaan köyhyyden poistamiseksi. Tarvitaan osallisuus-

den vahvistamista kansallisella tasolla ja EU-tason aktiivisempaa roolia, että kaikkien ulottuville saataisiin etenkin minimi-toimeentulo ja yleishyödylliset palvelut.

Kuuluuko köyhän ääni oikeasti EU-politiikassa?

Keskusteluissa tuli kohtuullisen voimakkaasti esille se tosiasia, että EU:ssa ja maailmalla yleensäkin mennään liikaa talouden ehdoilla. EU:ssa pitäisi sosiaalisen ulottuvuuden nousta vahvemmin esille, mutta monien mielestä köyhyys vain lisääntyy ja rikkaiden ja köyhien välinen juopa kasvaa. Harjoitettu politiikka aiheuttaa köyhyyttä.

Konferenssissa kuultiin kritiikkiä myös sitä kohtaan, ettei köyhyyden poistamisessa juurikaan ole tapahtunut edistystä ja että köyhyyttä kokeneiden tapaamisten aikaansaannoksista on vaikea saada selkoa. Valtuudet toki ymmärtävät, etteivät heidän parannusehdotuksensa voi saman tien toteutua, mutta kansallisen ja EU-tason päätöksentekoprosesseja tulisi pystyä seuraamaan paremmin.

Luxemburgin perhe- ja solidaarisuusministeri Brigitte Weynandyn mukaan toteutetun politiikan vaikutusten arviointia tulisi kehittää. Paikalla olleet EU-tason poliitikot ja virkamiehet vakuuttelivat, että kuullut parannusehdotukset menevät ainakin heidän mukanaan. Ensi vuoden tapaamisen puheenjohtajamaa Espanja puolestaan lupasi, että 2010 voidaan kertoa, mitä edistystä ja miten osallisuuden kautta on saatu aikaan.

EU:n sosiaalipolitiikka on kuitenkin pitkälti jäsenmaiden oma asia, eli yhteisiä velvoitteita ja EU-takuita ei ole. Perusongelma on siinä, kuinka ratkaista EU:ssa sellaisia tärkeinä pidettyjä sosiaalipoliittisia asioita, joihin yhteisön toimivalta ei yllä ja joissa on vaikea edetä yksimielisesti. Asioiden vauhdittamista toivotaan saatavan EU:n uudistumiseen tähtäävän Lissabonin sopimuksen kautta, jonka on määrä astua voimaan ensi vuoden alusta. ●

Veikko Väisänen

Kirjoittaja on EU:n köyhystapaamisen Suomen-koordinaattori 2009.

Mikä kokous?

- ▶ Euroopan unionin köyhyyttä kokeneiden kahdeksas vuosittainen tapaaminen 15.–16.5. Brysselissä
- ▶ keskeiset aiheet: asuminen, taloudellinen osallisuus, peruspalvelut, Euroopan köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen vuosi 2010
- ▶ tavoite: lisätä vuoropuhelua köyhyydestä kärsivien ja päätöksentekijöiden välillä
- ▶ mukana: 132 köyhyyttä kokenutta jäsenmaiden delegaattia, 77 kutsuvierasta ministeriöistä, kansalaisjärjestöistä ja EU:n toimielimistä, 60 toimittajaa
- ▶ järjestäjät: Euroopan köyhyyden vastainen verkosto EAPN ja EU:n puheenjohtajamaa Tsekki